

POSTANOWIENIE

Dnia 22 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z wniosku K. L.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.

z udziałem zainteresowanego G. M. i H. Sp. z o.o. w O.

o ustalenie odpowiedzialności za zaległości spółki z tytułu nieopłaconych składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 22 czerwca 2021 r.,

skarg kasacyjnych kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu G. M. i kuratora H.

Sp. z o.o. w O. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 24 października 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

1. odmawia przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania,

2. przyznaje radcy prawnemu E. S. od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w O. kwotę 1.080 zł (tysiąc osiemdziesiąt), podwyższoną o stawkę należnego podatku od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia kuratora w postępowaniu kasacyjnym,

3. przyznaje radcy prawnemu M. S. od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w O. kwotę 1.080 zł (tysiąc osiemdziesiąt), podwyższoną o stawkę należnego podatku od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia kuratora w postępowaniu kasacyjnym,

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 października 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...), w sprawie z odwołania K. L. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O. o

ustalenie odpowiedzialności za zaległości spółki z tytułu nieopłaconych składek, na skutek apelacji organu rentowego oraz zainteresowanych G. M. i H. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w O., zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w O. z dnia 28 czerwca 2018 r. tylko w ten sposób, że podwyższył wynagrodzenie zasądzone od Skarbu Państwa na rzecz radców prawnych E. S. oraz M. S., pełniących obowiązki kuratora (pkt I i II), oddalił apelacje zainteresowanych w pozostałym zakresie (pkt III), oddalił apelację organu rentowego (pkt IV) oraz orzekł o kosztach postępowania (pkt V-VII).

W tej sprawie zaskarżonym wyrokiem Sąd pierwszej instancji, uwzględniając odwołanie wniesione przez odwołującą się zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego z dnia 29 grudnia 2014 r. w pkt. 1 w ten sposób, że ustalił, iż odwołująca się nie ponosi odpowiedzialności solidarnie z G. M. za zobowiązania „H.” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w O. z tytułu nieopłaconych składek w łącznej kwocie 60.408,09 zł. w tym na: - ubezpieczenia społeczne za okres od miesiąca grudnia 2008 r. do lipca 2009 r. w łącznej kwocie 44.217,27; - na ubezpieczenie zdrowotne za okres od miesiąca grudnia 2008 r. do lipca 2009 r. w łącznej kwocie 13.361,19 zł; - na Fundusz P. i Fundusz G. za okres od miesiąca grudnia 2008 r. do marca 2009 r., oraz za miesiąc lipiec 2009 r. w łącznej kwocie 2.829,63 zł.

Sąd Apelacyjny, mając na względzie zawarte w apelacjach zarzuty, uzupełnił postępowanie dowodowe w zakresie uzupełniającego przesłuchania odwołującej się w charakterze strony oraz dowodów z dokumentów zgromadzonych w aktach spraw: Sądu Rejonowego w O. sygn. V GZd (...) i V GU (...), Prokuratury Rejonowej w O. sygn. 1 Ds. (...), Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w (...) sygn. I SA/OL/(...), Izby Administracji Skarbowej w O., organu rentowego a także dopuścił dowód z opinii uzupełniającej biegłej z zakresu rachunkowości, finansów i zobowiązań podatkowych. W ocenie Sądu drugiej instancji zeznania świadków złożone w niniejszej sprawie oraz w postępowaniu administracyjno-skarbowym i w postępowaniu karnym potwierdziły wyjaśnienia odwołującej się, że nie miała ona swobodnego dostępu do dokumentów spółki oraz nie miała żadnego wpływu na podejmowane decyzje dotyczące spółki. G. M., poprzez groźby, stosowanie przemocy fizycznej i wykorzystując trudne położenie odwołującej się związane z koniecznością opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem, wymuszał na niej

podpisywanie dokumentów, w tym również sprawozdań finansowych spółki za lata 2007-2009. Odwołująca się nie była w stanie poczynić jakichkolwiek ustaleń dotyczących sytuacji finansowej spółki. Nie była w stanie wypełniać obowiązków wiceprezesa zarządu i złożyć we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości. Poprzez dręczenie psychiczne i fizyczne przez G. M., z powodu trudnej sytuacji rodzinnej i życiowej, ze względu na brak wsparcia w opiece nad dzieckiem ze strony dalszej rodziny i wieloletniego partnera i jednocześnie ojca dziecka nie złożyła też odwołująca się w odpowiednim czasie rezygnacji z funkcji członka zarządu. W tej sytuacji Sąd Apelacyjny orzekł, że K. L., jako byłemu członkowi zarządu H. nie można przypisać zawinionego niezłożenia we właściwym terminie wniosku o ogłoszenie upadłości spółki, ponieważ nie miała ona realnego i rzeczywistego wpływu na zarządzanie spółką, co skutkowało uznaniem, że nie ponosi ona odpowiedzialności za zaległości składkowego wobec organu rentowego określone w zaskarżonej decyzji.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyli co do pkt III (w części oddalającej apelację G. M.), dwiema odrębnymi skargami kasacyjnymi kuratorzy zainteresowanych (G. M. i „H.” sp. z o.o.), wskazując w nich tożsame zarzuty naruszenia przepisów prawa materialnego - art. 116 § 1 pkt 1 b ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2020, poz. 1325 ze zm.) w związku z art. 31 i 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 423 ze zm., dalej jako „ustawa systemowa”), przez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, iż nieznajomość stanu finansów spółki przez członka zarządu, bądź też niewłaściwa jego ocena jest okolicznością zwalniającą go z odpowiedzialności za zaległości składkowe na podstawie art. 116 § 1 pkt 1 b Ordynacji podatkowej, podczas gdy członkowie zarządu są uprawnieni i zobowiązani do kontrolowania stanu finansów i majątku spółki, co z kolei wiąże się z obowiązkiem posiadania przez każdego członka zarządu wiedzy o najważniejszych sprawach spółki. Nieznajomość stanu finansów spółki przez członka zarządu, bądź też niewłaściwa jego ocena, nie jest okolicznością zwalniającą go z odpowiedzialności za zaległości składkowe na podstawie art. 116

§ 1 pkt 1 b Ordynacji podatkowej, tym bardziej, iż w razie jakichkolwiek przeszkód w pełnieniu funkcji członek zarządu może w każdej chwili złożyć rezygnację.

Kuratorzy zainteresowanych w obu skargach wniesli o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania przy uwzględnieniu kosztów postępowania kasacyjnego, ewentualnie o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i oddalenie odwołania. Wnieśli także odpowiednio o przyznanie: kuratorowi zainteresowanego G. M. radcy prawnemu M. S. wynagrodzenia - kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, według norm przepisanych, powiększonych o należną stawkę podatku VAT, albowiem nie zostały one zapłacone w całości ani w części, oraz przyznanie kuratorowi zainteresowanego H. Sp. z o.o. radcy prawnemu E. S. wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, według norm przepisanych, powiększonego o należny podatek VAT, albowiem koszty nie zostały zapłacone w całości ani w części.

We wnioskach o przyjęcie obu skarg kasacyjnych do rozpoznania wskazano, że skargi kasacyjne są oczywiście uzasadnione. Zdaniem skarżących: „zaskarżone orzeczenie w sposób oczywisty narusza przepis prawa materialnego, tj. art. 116 § 1 pkt 1 b Ordynacji podatkowej przez jego błędną wykładnię, a w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie w niniejszej sprawie”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skarg kasacyjnych do rozpoznania nie jest uzasadniony.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania obu skarg kasacyjnych został oparty na przesłance oczywistej zasadności skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać spełnienia tej przesłanki.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oceną skarżącego, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), wymaga zawarcia w uzasadnieniu wniosku wyводу prawnego wskazującego, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawienia argumentów na poparcie tego twierdzenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007). Powołanie się na tę przesłankę zobowiązuje skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Ponadto oczywista zasadność skargi zachodzi wtedy, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że doszło do kwalifikowanego naruszenia podstaw kasacyjnego zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2013 r., III SK 19/13, LEX nr 1402642 oraz z dnia 3 grudnia 2014 r., III PK 75/14, LEX nr 1621619), które ewidentnie uzasadniały uwzględnienie skargi (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2007 r., III CSK 216/07, LEX nr 560577 oraz z dnia 20 marca 2014 r., I CSK 18/14, LEX nr 1522063). Strona skarżąca jest w tym zakresie zobowiązana do sformułowania w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania odpowiednich wywodów potwierdzających tę okoliczność, gdyż o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 347/07, LEX nr 465860). Dodatkowo należy pamiętać, że o oczywistości naruszenia prawa możemy mówić jedynie, gdy w rozpoznawanej sprawie doszło do sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2013 r., III SK 43/12, LEX nr 1331343).

Wymienionych wyżej wymogów nie spełnia wniesione skargi kasacyjne, ponieważ w uzasadnieniu wniosków o przyjęcie skarg do rozpoznania skarżący nie

zdołali wykazać, aby naruszenie art. 116 § 1 pkt 1 lit. b Ordynacji podatkowej miało walor naruszenia kwalifikowanego, widocznego na „pierwszy rzut oka”, gdy się dodatkowo uwzględni, iż uzasadnienie skargi kasacyjnej w istocie zmierza do zakwestionowania oceny prawnej poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych.

Przypomnieć wypada, że przesłanki egzoneracyjne z art. 116 Ordynacji podatkowej sprowadzają się do wykazania należytej staranności w działaniach zmierzających do zgłoszenia upadłości lub wszczęcia postępowania układowego albo do udowodnienia braku winy w razie nie wszczęcia tych postępowań (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2007 r., I UK 349/06, OSNP 2008 nr 9-10, poz. 149). Wystarczające jest skuteczne złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości we właściwym czasie. Przepis art. 116 Ordynacji podatkowej nie uzależnia zwolnienia od odpowiedzialności od sposobu rozstrzygnięcia przez sąd wniosku o ogłoszenie upadłości. Przepis art. 116 Ordynacji podatkowej nie określa odpowiedzialności abstrahującej od oceny zachowania członka zarządu. Ocena wystąpienia przesłanki wskazanej w przepisie art. 116 § 1 pkt 1 lit. b Ordynacji podatkowej powinna koncentrować się na relacji zachodzącej pomiędzy faktem niezgłoszenia wniosku o upadłość a winą członka zarządu. W tym kontekście wskazywano, że dla odpowiedzialności członka zarządu nie ma znaczenia, czy zaległości składkowe powstały z przyczyn od niego zawinionych, czy też niezawinionych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2010 r., II UK 303/09, LEX nr 603839, z dnia 17 października 2006 r., II UK 85/06, OSNP 2007 nr 21-22, poz. 328, z dnia 2 października 2008 r., I UK 39/08, „Monitor Prawa Pracy” 2009, nr 5, s. 272). Zastrzeżono również, że wystąpienie zawinienia powinno być oceniane *ex ante*, czyli z perspektywy sytuacji istniejącej w czasie właściwym do wszczęcia postępowania upadłościowego, a nie *ex post*, to jest z uwzględnieniem późniejszych zdarzeń (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2008 r., I UK 39/08, OSNP 2010 nr 7-8, poz. 97, z dnia 6 grudnia 2010 r., II UK 136/10, LEX nr 786381). Orzecznictwo komentując przepis art. 116 § 1 pkt 1 lit. b Ordynacji podatkowej koncentrowało uwagę na relacji zachodzącej między niezgłoszeniem wniosku o ogłoszenie upadłości a powinnością członka zarządu, ocenianą miarą podwyższonej staranności (art. 293 § 2 k.s.h.).

Sąd Apelacyjny mając na względzie ustalenia faktyczne poczynione w sprawie, którymi Sąd Najwyższy jest związany i których nie kwestionowali skarżący w skargach kasacyjnych - ponieważ nie zarzucono naruszenia przepisów prawa procesowego - uznał, że odwołującej się K. L., jako byłemu członkowi zarządu H. nie można przypisać zawinionego niezłożenia we właściwym terminie wniosku o ogłoszenie upadłości spółki, bowiem nie miała ona realnego i rzeczywistego wpływu na zarządzanie spółką oraz badania dokumentacji obrazującej finanse spółki. Sytuacja ta nie była wynikiem braku staranności odwołującej się, ale wynikiem „groźby, stosowania przemocy fizycznej i wykorzystywania trudnego położenia odwołującej się związanego z koniecznością opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem”. Nie można zatem uznać, że Sąd Apelacyjny naruszył w sposób kwalifikowany art. 116 § 1 pkt 1 b Ordynacji podatkowej, a polemika skarżących z oceną dowodów, prowadząca do zakwestionowania ustalonego stanu faktyczny sprawy nie uzasadnia, w świetle art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Nie można uznać za zasadne zarzutów sformułowanych jako zarzuty naruszenia prawa materialnego, które jednak w istocie sprowadzają się do polemiki z ustaleniami poczynionymi przez Sąd drugiej instancji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2013 r., III CSK 190/12, LEX nr 1324295).

Z tych względów, nie znajdując podstaw do przyjęcia skarg do rozpoznania, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania oraz na podstawie § 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 marca 2018 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz.U. z 2018 r., poz. 536) w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 czerwca 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265) orzekł o wynagrodzeniu kuratorów w postępowaniu kasacyjnym.